

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Az EU gazdasága: 2007-es felülvizsgálat – Európa termelékenységének határának elmozdítása

(2009/C 77/28)

2008. január 17-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése értelmében saját kezdeményezésű véleményét dolgoz ki az alábbi tárgyban:

Az EU gazdasága: 2007-es felülvizsgálat. Európa termelékenységének határának elmozdítása

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2008. június 3-án elfogadta véleményét. (Előadó: Peter MORGAN).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. szeptember 17–18-án tartott, 447. plenáris ülésén (a szeptember 18-i ülésnapon) 108 szavazattal 4 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Ez a vélemény az EU gazdasági irányításával kapcsolatos kérdésekről kiadott EGSZB-velemények sorozatának legújabb folytatása, amely *Az EU gazdasága: 2007-es felülvizsgálat – Európa termelékenységének határának elmozdítása* című európai bizottsági közleményen (COM(2007) 721 végleges) alapul.

1.2 A 2007-es felülvizsgálat abból a tényből indul ki, hogy miközben az Európai Unió a világon az egyik legfejlettebb és legtermelékenyebb gazdaság, GDP-ben mérve továbbra is jelentős életszínvonalbeli különbség figyelhető meg az Európai Unió és a világ legfejlettebb gazdasága, az Egyesült Államok között. Az ok a különféle ipari ágazatok és tagállamok termelékenységének eltérő fejlődésében rejlik.

1.3 Míg az egyesült államokbeli adatok hasznos mércét jelentenek a tagállamok teljesítményének egybevetésére, a vélemény az EU országai közötti összehasonlításokat helyezi előtérbe. Bár az olyan tényezők, mint a szociális modell, a munkaidő és a munkahelyi részvételi arány, kihatnak a transzatlanti összehasonlításokra, ezekkel a kérdésekkel a vélemény nem foglalkozik. Ez a vélemény csupán azt vizsgálja, hogy egyes uniós országok miért teremtenek nagyobb fokú jólétet és több munkahelyet, mint mások.

1.4 Az Európai Bizottság jelentésének központi gondolata az, hogy a lisszaboni menetrend végrehajtása egyidejűleg segít majd a tagállamoknak abban, hogy növeljék a foglalkoztatás és a jólét szintjét is. Ehhez néhány kulcsfontosságú politika jelentősen hozzájárulhat. Ezeknek a következőkre kell irányulniuk:

- nagyobb mértékű kutatási-fejlesztési beruházások ösztönzése,
- nemzetközi szintű kutatás és oktatási intézmények létrehozása az ágazattal történő szoros együttműködésben,
- egy teljes mértékben működő, nyitott és versenyképes egységes piac kialakítása,

– integrált megközelítés előmozdítása a munkaerőpiac rugalmasságának és biztonságának fokozása érdekében – az EGSZB emlékeztet rá, hogy erről a megközelítésről a szociális partnereknek kell tárgyalniuk,

– az államháztartás minőségének javítása.

1.5 Ezek a politikák még fontosabbá váltak a 2000-es Lisszaboni Csúcs óta a globális gazdaságot ért változások fényében. Az új kihívásokhoz nemcsak a jelenlegi pénzügyi válság tartozik, hanem a fosszilis üzemanyagok keresleti-kínálati egyensúlya, az éghajlatváltozás bizonyítéka, a növekvő élelmiszerhiány és az általában a nyersanyagok iránti rendkívül nagy kereslet is. Ezek a tényezők még fontosabbá teszik a kutatási és fejlesztési beruházásokat, valamint a világszínvonalú kutatást, és kiemelik a versenyképes egységes piac szükségességét, amely a munkaerőpiacra és a magas színvonalú közfinanszírozásra vonatkozó, hatékony rugalmas biztonsági rendelkezéseken alapul.

1.6 E makrogazdasági tényezőket – mind a keresleti, mind a kínálati oldalt illetően – mélyrehatóan elemezték az EU gazdasági irányításáról szóló, a bevezetésben említett korábbi EGSZB-velemények. A szóban forgó bevezetésben az EGSZB hangsúlyozta, hogy a versenyképesség növelésére irányuló, a kínálati oldalra vonatkozó intézkedések mellett olyan makrogazdasági politikai eszközcsomagot kell alkalmazni, amely ösztönzi a jövedelmet, a keresletet és a foglalkoztatást. A jelen vélemény fő célja annak kimutatása, hogy a keresleti tényezőktől függetlenül is jelentős kapcsolat áll fenn a lisszaboni menetrend kínálati oldalra vonatkozó reformjai és a GDP növekedése között.

1.7 A közelmúltban közzétett 2007-es lisszaboni eredménytábla⁽¹⁾ alapján a lista élén álló hét ország sorrendben: Dánia*, Svédország*, Ausztria*, Hollandia*, Finnország*, Írország* és az Egyesült Királyság*; őket Németország* és Franciaország⁽²⁾ követi. Az új tagállamok közül Szlovénia* és Észtország* jár az élén. Az EU–15-ök sereghajtói Spanyolország, Görögország,

⁽¹⁾ Európai Reformközpont: VIII. Lisszaboni eredménytábla. Felkészült-e Európa egy gazdasági viharra? (2008. február).

⁽²⁾ A csillaggal jelölt tagországok szerepelnek a legjobban teljesítő országok 4.9. pontban részletezett megfigyelési listáján.

Portugália és Olaszország voltak. Mindent összevetve az elemzés Hollandia, Ausztria és Észtország teljesítményét emelte ki a lisszaboni stratégia leghatékonyabb végrehajtása terén. Az elemzés szerint Görögország és Olaszország bizonyult a legkevésbé hatékonyaknak. De vajon hogyan hat a lisszaboni program végrehajtása terén betöltött vezető szerep a termelékenységre és a foglalkoztatásra?

1.8 Bár számos más fontos tényező is létezik, az elemzésből ebben a véleményben azt a következtetést vonjuk le, hogy valójában szoros összefüggés áll fenn a lisszaboni stratégia végrehajtása és a foglalkoztatás, illetve az egy főre eső GDP növekedésében elért haladás között. Általában véve ez fordítottan is igaz, mivel a lisszaboni reformok végrehajtásával késlekedő országok hajlamosak aluteljesíteni. E következtetés alapján az EGSZB arra bátorítja a tagállamokat, hogy a lehető leggyorsabban hajtsák végre a teljes lisszaboni programot.

1.9 Hangsúlyozni kell a program minden egyes elemének jelentőségét. Az EGSZB különösen a tudásba, az oktatásba, illetve a kutatásba és fejlesztésbe történő nagyobb mértékű beruházásokat sürgeti. Nem kétséges, hogy a verseny ösztönzi az innovációt, úgyhogy az EU gazdaságainak nem szabad kitérniük a verseny elől a globalizáció kihívásaival való szembenézés érdekében. A termelési tényezőknek a hanyatló iparágakból és ágazatokból az emelkedő és növekvőben lévő iparágak és szektorok felé való átcsoportosítására van szükség a nemzeti gazdaságok termelékenységének maximalizálása érdekében. Ez ugyanakkor azt is jelenti, hogy a tagállamoknak forrásokat kell elköltenniük a rugalmas biztonság számára. Végül egyértelmű az is, hogy a tagállamok gazdaságainak teljesítménye nagymértékben függ az államháztartás hatékony irányításától.

1.10 Az EGSZB a Lisszaboni Európai Tanácsnak 2000 márciusában benyújtott véleményében⁽³⁾ így nyilatkozott: „Meggyőződésünk, hogy Európában megvan a szükséges innováció, kreativitás, tudás és vállalkozás az új paradigmában (azaz az információs társadalomban) való kiemelkedő helytálláshoz. Ezeket a képességeket azonban fel kell szabadítanunk. Akadályok helyett lehetőségeket kell teremteni. Büntetések helyett ösztönzőket kell találni. Az elmúlt évtizedekben az európai iparágak liberalizációját tapasztalhattuk. Most itt az ideje, hogy felszabadítsuk az európai férfiak és nők energiáit. 2008-ban még mindig nagy feladatok várnak ránk, de a lisszaboni menetrend mutatja az előrevezető utat”.

2. Bevezető

2.1 Ez a vélemény az EU gazdasági irányításával kapcsolatos kérdésekről kiadott EGSZB-velemények sorozatának legújabb folytatása, amely *Az EU gazdasága: 2007-es felülvizsgálat – Európa termelékenységi határának elmozdítása* című európai bizottsági közleményen (COM(2007) 721 végleges) alapul. Az ezt

⁽³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Foglalkoztatás, gazdasági reform és társadalmi kohézió – úton az innováció és a tudás Európája felé (Lisszaboni Csúcstalálkozó – 2000. március), HL C 117., 2000.4.26., 62. o., 2.16. pont.

megelőző, 2007. szeptemberi vélemény a következő tárgykörrel foglalkozott: *Az EU gazdasága: 2006. évi értékelés. Az euró-övezet megerősítése: a fő politikai prioritások.*

2.2 Jelen véleményében az EGSZB a foglalkoztatás bővülését a tagállamokban és az egy főre jutó GDP-t a bizottsági közleményben foglalt különböző ajánlásokkal összefüggésbe állítva vizsgálja. E szempontból ez a vélemény igencsak eltér a 2006-os felülvizsgálatról elfogadott korábbi vélemény következtetéseitől, amely magyarázatot keresett a belső társadalmi-gazdasági körülményekre és a tagállamok fellépéseit irányító eltérő politikai célkitűzésekre.

2.3 Korábbi véleményeiben, 2006 októberében⁽⁴⁾, illetve 2006 februárjában⁽⁵⁾ az EGSZB a 2005–2008-as átfogó gazdaságpolitikai iránymutatásokkal (BEPG) foglalkozott, míg 2004 márciusában véleményt alkottunk a 2003–2005-ös átfogó gazdaságpolitikai iránymutatásokról⁽⁶⁾. Jóllehet az EGSZB azóta kézhez kapta az Európai Bizottság 2008–2010-es BEPG-ajánlásait, de megjegyzi, hogy ezek változatlanok maradtak a 2005–2008-asokhoz képest. A BEPG-vel kapcsolatos korábbi munkáira tekintettel az EGSZB úgy határozott, hogy az EU gazdaságának 2007-es felülvizsgálatát használja e vélemény alapjául.

2.4 2006 októberében az EGSZB megvizsgálta az árstabilitás, a növekedés és a foglalkoztatás általános célkitűzései terén érvényesülő szabályokat. E véleményben a szabályok helyett inkább a politikákra összpontosít. 2006 februárjában az EGSZB megjelentette véleményét a 2005–2008-as BEPG-vel kapcsolatban. Ez utóbbi vélemény, széles hatóköre ellenére, általánosan ugyanazt, a foglalkoztatás és termelékenységi növekedésére vonatkozó menetrendet támogatta, amely e vélemény alapját is képezi. Az EGSZB a fent említett mindkét véleményben a keresletet kiható tényezőket vizsgálta. Jelen vélemény a kínálati oldal reformjaira vonatkozó európai bizottsági javaslatokkal foglalkozik.

2.5 Az EGSZB még így is hangsúlyozza, hogy a versenyképesség növelésére irányuló, a kínálati oldalra vonatkozó intézkedések mellett olyan makrogazdasági politikai eszközcsomagot kell alkalmazni, amely ösztönzi a jövedelmet, a keresletet és a foglalkoztatást. A megfelelő politikai eszközcsomag kérdésével az EGSZB továbbra is aktuális, 2004. márciusi véleményében foglalkozott.

2.6 *Az Európai gazdaság* című időszakos európai bizottsági kiadvány 2007/8. száma tartalmazza az Európa termelékenységi határának elmozdításáról szóló közleményt a következő, összesen 149 oldalt kitevő négy fejezettel együtt:

1 Termelékenységi trendek Európában: végre megfordul a kocka?

2 A termelékenység értékelése ipari szinten

⁽⁴⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatások és gazdasági kormányzás – A gazdaságpolitikák jobb összehangolásának feltételei Európában, HL C 324., 2006.12.30., 49. o.

⁽⁵⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2005–2008, HL C 88., 2006.4.11., 76. o.

⁽⁶⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2003–2005, HL C 80., 2004.3.30., 120. o.

3 Létezik-e kompromisszum a termelékenység és a foglalkoztatás között?

4 A nagyobb termelékenységet célzó politikák másképp szemlélve

Az EGSZB sajnálattal veszi tudomásul, hogy az Európai Bizottság csak a kínálati oldalra vonatkozó javaslatokat tesz a versenyképesség erősítésére.

A vélemény értékeli a 4. fejezetben szorgalmazott politikákat.

3. Az Európai Bizottság közleményének lényegi tartalma

3.1 A 2007-es felülvizsgálat abból a tényből indul ki, hogy miközben az Európai Unió a világon az egyik legfejlettebb és legtermelékenyebb gazdaság, GDP-ben mérve továbbra is jelentős életszínvonalbeli különbség figyelhető meg az Európai Unió és a világ legfejlettebb gazdasága, az Egyesült Államok között. Az ok a különféle ipari ágazatok és tagállamok termelékenységének eltérő fejlődésében rejlik.

3.2 A lisszaboni stratégia 2000-ben történő elfogadásával az EU elismerte a termelékenységi teljesítmény javításának kiemelt jelentőségét, ugyanakkor a foglalkoztatás erőteljes növekedését is kitűzte célul. A stratégia fő elemei a tudásépítés, a versenyben részt vevő erők megszilárdítása és a rugalmasság fokozása voltak.

3.3 A tudásépítéshez többet és jobban kell beruházni a kutatás-fejlesztés és a humántőke területén. Biztosítani kell az egész Európai Unióban az oktatás hatékonyságát és költséghatékonyágát.

3.4 A verseny ösztönzése kulcsfontosságú mind a termelékenység szintje, mind pedig növekedési üteme szempontjából. Empirikus kutatások megerősítik, hogy a piacok verseny előtti megnyitása nemcsak a termelékenység és a növekedés, hanem a foglalkoztatás vonatkozásában is kedvező hatásokkal jár.

3.5 Fokozott rugalmasságra van szükség ahhoz, hogy a termelési struktúrákat zökkenőmentesen lehessen adaptálni, valamint további specializációt és diverzifikációt lehessen megvalósítani a viszonylagos komparatív előnyt jelentő új területeken. A tagállamok az elmúlt években már hoztak néhány, a cégek és munkaerő mobilitását elősegítő intézkedést, de még több és szélesebb körű fellépésre van szükség.

3.6 A közlemény következtetései szerint „a mentalitásnak meg kell változnia”. Ehhez néhány kulcsfontosságú politika jelentősen hozzájárulhat. Ezeknek a következőkre kell irányulniuk:

- nagyobb mértékű kutatási-fejlesztési beruházások ösztönzése,
- nemzetközi szintű kutatás és oktatási intézmények megvalósítása az ágazattal történő szoros együttműködésben,
- egy teljes mértékben működő, nyitott és versenyképes egységes piac kialakítása.
- integrált megközelítés előmozdítása a munkaerőpiac rugalmasságának és biztonságának fokozása érdekében – az EGSZB emlékeztet rá, hogy erről a megközelítésről tárgyalni kell a szociális partnerekkel,
- az államháztartás minőségének javítása.

3.7 Sok általánosan elfogadott meggyőződést cáfoltak meg: nem csak a nagy országok és a nagyvállalatok tölthetnek be technológiai szempontból vezető szerepet; a kereskedelem nem a technológia terjesztésének legfőbb eszköze; kis országok is tölthetnek be technológiai vezető szerepet speciális területeken; a kisvállalkozások gyakran fejlesztenek ki innovatív, új technológiákat, a kutatók és a pénzügyi tőke nemzetközi mobilitása a technológia terjesztésének legfőbb eszköze.

3.8 Széles körű egyetértés kezd kialakulni a termelékenység növekedését akadályozó tényezők és a termelékenység-növekedéshez szükséges intézkedések azonosítása tekintetében. A munkaerőt és a termékpiacokat érintő korlátozások, a külföldi közvetlen beruházásokkal szembeni elzárkózás és az új technológiákhoz való hozzáférésnek, az új technológiák megteremtésének, illetve elterjedésének akadályozása hosszabb távon a termelékenység növekedésének jelentős gátjait képezhetik.

3.9 Mivel a legkevésbé termelékeny vállalkozások kivonulása a piacról befolyásolja a termelékenység növekedését, nagy jelentőségük van az erőforrások átcsoportosítást erősítő politikáknak. Ha a növekvő termelékenység magasabb bevételekhez vezet, a fogyasztói kereslet várhatóan a szolgáltatások felé tolódik el. Mivel számos szolgáltatói ágazat komoly többletértéket és magas termelékenységet tud felmutatni, a gazdaság is megengedheti magának, hogy kifejezetten alacsonyabb termelékenységű ágazatokban is új munkahelyeket teremtsen.

4. Termelékenység és foglalkoztatás

4.1 Az egy főre eső GDP nem csupán a lisszaboni menetrend függvénye. A GDP olyan tényezőktől is függ, mint például a feltörekvő piacok, Kelet-Európa és Oroszország, az energiapiaci trendek, a nyersanyagárak, illetve -piacok, a technológiai változások és általában véve a globalizáció. A belső keresletre kihat a bér- és a foglalkoztatási szint, valamint a vásárlóerő. A kereslet ellenőrzése nagymértékben a pénzügyi és monetáris politika függvénye, mivel az üzleti és a fogyasztói keresletet tápláló hitelek végső soron a központi bankoktól függenek. Amíg a pénzügyi piacok ki nem lábalnak a válságból, a hitel lehetőségek valószínűleg szűkösek lesznek, a kereslet is gyenge marad, és ez a GDP-re is hatással lesz.

4.2 E makrogazdasági tényezőket részletesen elemezték az EU gazdasági irányításáról szóló, a bevezetésben említett korábbi EGSZB-velemények. A jelen vélemény fő célja annak kimutatása, hogy a keresleti tényezőktől függetlenül is jelentős kapcsolat áll fenn a lisszaboni menetrend kínálati oldalra vonatkozó reformjai és a GDP növekedése között.

4.3 Az egy főre jutó viszonyított GDP-adatokat az 1. táblázat tartalmazza. Két időszakot választottunk ki: 1999-et, az euró bevezetésének évét és 2007-et. Az új tagállamok számára ez az intervallum átfogja az EU-hoz való csatlakozásuk időszakát. Ebben az időszakban az USA mutatója 161,8 %-ról 150,9 %-ra esett vissza az EU 27 tagállamához viszonyítva. Ennek ellenére az ún. régi tagállamok képtelenek voltak előnyt kovácsolni az USA viszonylagos hanyatlásából: az EU-15-ök 115,3-ról 111,7-re, az euróövezet pedig 114,5-ről 109,8-ra esett vissza az EU-27-ekhez képest.

4.4 A fenti GDP-adatokra való tekintettel mit szűrhetünk le a foglalkoztatási statisztikákból? A 2. táblázat a foglalkoztatási adatokat mutatja az 1998-as évtől (az új tagállamokkal való első csatlakozási tárgyalások megkezdésének évétől) 2006-ig (az utolsó rendelkezésre álló adatok). A munkanélküliségi adatok a fenti időszakból 2007-ig érvényesek. A foglalkoztatás a vizsgált időszakban az USA-ban a munkaképes lakosság 73,8 %-áról 72 %-ára csökkent, miközben a munkanélküliségi arány 4,5 %-ról 4,6 %-ra nőtt. Ugyanebben az időszakban az euróövezet kezdett javítani foglalkoztatási helyzetén: a mutató 59,2 %-ról 64,8 %-ra változott, miközben a munkanélküliségi ráta 10,1 %-ról 7,4 %-ra esett vissza. Az EU-15-ök adatai némileg jobbák, mint az euróövezetét, míg az EU-25-ök kissé rosszabbul teljesítettek.

4.5 A közelmúltban közzétett 2007-es lisszaboni eredménytábla alapján a lista élén álló hét ország: Dánia*, Svédország*, Ausztria*, Hollandia*, Finnország*, Írország* és Egyesült Királyság*, amelyeket Németország és Franciaország követ. Az új tagállamok közül Szlovénia* és Észtország* jár az élén. Az EU-15-ök sereghajtói Spanyolország, Görögország, Portugália és Olaszország voltak. Mindent összevetve az elemzés Hollandia, Ausztria és Észtország teljesítményét emelte ki a lisszaboni stratégia leghatékonyabb végrehajtása terén. Az elemzés szerint Görögország és Olaszország bizonyult a legkevesbé hatékonyabbnak. De vajon hogyan hat a lisszaboni program végrehajtása terén betöltött vezető szerep a termelékenységre és a foglalkoztatásra?

4.6 Az egy főre eső viszonyított GDP tekintetében Luxemburg és Norvégia megelőzi az USA-t. Az USA GDP-jének 20 %-án belül lévő országok Írország* (kiemelkedően), Hollandia*, Ausztria*, Svédország*, Dánia*, Belgium és (éppen úgy) az Egyesült Királyság*, illetve Finnország*. Az EU-n kívül Izland, Svájc és Japán is az USA 20 %-án belül vannak. Az új tagállamok közül Ciprus és Szlovénia* vannak a legközelebb az EU-27-ek átlagához, miközben a leglátványosabb fejlődést Észtország* produkálta, amit Lettország, Litvánia, Magyarország és Szlovákia követ.

4.7 A foglalkoztatási fronton sok párhuzamot láthatunk a GDP-helyzettel. Az USA foglalkoztatási rátája éppen meghaladja a munkaerő 70 %-át. A táblázatban szereplő összes EU-n kívüli országban (Japánt is beleértve), és mindhárom euróövezeten kívüli országban (Dánia*, Svédország*, Egyesült Királyság*) 70 %-nál magasabb a foglalkoztatási szint. Az euróövezeten belül csak Hollandia* és Ausztria* lépi túl a 70 %-ot, Írország* és Finnország* közel jár hozzá. Az új tagállamok között Ciprus és Észtország* vezet, 70 %-hoz közelítő mutatókkal.

4.8 Az USA munkanélküliségi rátája 4,6 %. Írország*, Hollandia*, Ausztria*, Dánia*, Ciprus és Litvánia megelőzik az USA-t, akárcsak Norvégia. Luxemburg, az Egyesült Királyság*, Csehország, Észtország* és Szlovénia* kevesebb mint egy százalékponttal, Svédország*, Lettország és Málta pedig kevesebb mint két százalékponttal marad el az USA-tól.

4.9 A fenti elemzésből kitűnik, hogy a lisszaboni eredménytábla vezető országaiban – Dánia*, Svédország*, Ausztria*, Hollandia*, Finnország*, Írország* és az Egyesült Királyság* – valamint a vezető új tagállamokban – Észtország* és Szlovénia*

– alkalmazott politikákat és trendeket érdemes vizsgálni. A jelen vélemény szempontjából ezek a csillaggal jelölt országok fogják alkotni a „megfigyelési listát”. A cél annak megállapítása, milyen mértékben járultak hozzá a tudással, innovációval és az állami háttartással kapcsolatos politikák a szóban forgó országok viszonylagos sikeréhez. Az ellenpont kedvéért a „kontrollcsoportot” Spanyolország, Görögország, Portugália és Olaszország politikái alkotják. Emellett igen fontosak maradnak az EU számára a „nehézsúlyú” francia és német gazdaságban hozott politikai kezdeményezések is. Mindkét országot polarizált belpolitikai viszonyok jellemzik, ami megnehezítette a reformokat, mégis bizonyos eredmények már érezhetőek.

5. A tudásba való beruházás

5.1 A tanulók nemzetközi kompetenciavizsgálatára kidolgozott OECD-program neve PISA. A 3. táblázat az OECD-tagországokban és egyéb országokban 2006-ban elvégzett, a 15 éves tanulók olvasási, matematikai és tudományos kompetenciáit vizsgáló felmérés kivonata.

5.2 Korea, Japán és Svájc mellett a tiszta „A” minősítésű országok Finnország* (az egyértelmű nyertes), Hollandia*, Belgium és Észtország*; a két „A” minősítést begyűjtő országok Csehország, Ausztria*, Szlovénia* és Írország*. A listán szereplő országok közül egy „A” minősítést kapott Dánia*, Svédország*, az Egyesült Királyság*, Németország és Lengyelország. Németország és az Egyesült Királyság a tudományok terén kapott „A” minősítést. Az Egyesült Királyság* Szlovénia* és Finnország* után tudományos kompetenciában a harmadik (6. szint). A megfigyelési listán szereplő összes ország rendelkezik „A” minősítéssel. A kontrollcsoport országai az USA-val együtt a ranglista alján helyezkednek el.

5.3 Tekintettel az oktatási rendszer eredményessége és a tagállamok gazdasági teljesítménye közötti jelentős összefüggésre, az EGSZB szerint az Európai Bizottság minden bizonnyal teljes joggal tette az oktatási rendszer minőségét a közösségi politikák zászlóshajójává.

5.4 A sanghaji Csiao Tung Egyetem kifejlesztett egy módszert az egyetemek rangsorolására. Léteznek egyéb módszerek is az egyetemek rangsorolására, azonban a Csiao Tung-módszer összhangban áll az EU tudományos és kutatási központú megközelítésével.

5.5 Az USA iskolarendszerének teljesítménye a PISA-módszerrel mérve igencsak középszerű. Az USA versenyképességét a felsőoktatás révén tartja fent. A 4. táblázat a Csiao Tung-rangsort ismerteti. Az első 20-ban 17 amerikai, 2 brit és egy japán egyetem szerepel. Az első 100-ban magát tíz intézménnyel képviseltető Egyesült Királyság szerepel a megfigyelési listán. Az EU-n kívül Japán (6 intézmény), Kanada (4), Ausztrália (2), Svájc (3), Norvégia (1) és Izrael (1) szerepel a rangsorban. A 100 első között a megfigyelési lista öt országa szerepel: az Egyesült Királyság*, Hollandia* (2), Dánia* (1), Svédország* (4) és Finnország* (1). A kontrollcsoportból egyetlen intézmény sincs a listán. Ideje volna, hogy Bologna, Salamanca és Coimbra visszaállítsa régi dicsőségét. Ezenfelül Németországból 6, Franciaországból 4 intézmény szerepel.

5.6 Az Egyesült Királyságon kívül csupán hat tagállam szerepel a 100 legjobb egyetem között; 20 uniós tagország nem képviselteti magát. Az Európai Bizottság politikája, úgy tűnik, e lemaradást kívánja pótolni az Európai Technológiai Intézet révén. Az EGSZB támogatja ezt a projektet, bár nehéz elképzelni, hogyan lehet sikerre vinni anélkül, hogy gyengítené az EU jelenlétét a 100 vezető egyetem között. Alternatív stratégiát jelenthetne a tagállamok vezető egyetemeik fejlesztésére irányuló politikáinak áttekintése, illetve felülvizsgálata. A legelőbbben az egyetemek és az ipar közötti szorosabb partnerségre van szükség a jólét és a munkahelyek teremtését szolgáló XXI. századi tudomány és technológia kiaknázásához elengedhetetlen ismeretek és készségek fejlesztése érdekében.

5.7 A tagállami felsőoktatási intézmények oktatási színvonalát mérik a 20–29 éves korosztályban ezer főből tudományos vagy műszaki diplomával rendelkezők számára vonatkozó Eurostat-adatok. Ez a mutató az USA esetében 10,6. Az USA-tól kevesebb mint egy százalékponttal marad le Belgium, Németország, Görögország, Olaszország, Lettország, Ausztria*, Lengyelország, Románia, Szlovénia* és Szlovákia. Ennél jóval magasabb arányt mutató tagállamok Dánia* (14,7), Írország* (24,5), Franciaország (22,5), Litvánia (18,9), Finnország* (17,7), Svédország* (14,4) és az Egyesült Királyság* (18,4). A kis csillaggal (*) megjelölt országok a megfigyelési lista országai. A kontrollcsoporthoz tartozó országok közül Olaszország és Görögország szerepel jól. A tudományos és műszaki diplomával rendelkezők számának növelését a tagállami közép- és felsőoktatási rendszerek központi feladataként kell kezelni.

5.8 A liszaboni projekt egyik célja az volt, hogy az EU kutatási és fejlesztési ráfordításait a GDP 3 %-ára emeljék fel. Ebből 2 %-nak a magánszektorból kellene jönnie. A megfigyelési lista két országa, Svédország* és Finnország* több mint 3 %-ot költ. Két másik ország, Dánia* és Ausztria* 2 % és 3 % között, akárcsak Németország és Franciaország. Az 1 % és 2 % közötti ráfordításokkal rendelkező országok Belgium, Csehország, Észtország*, Írország*, Hollandia*, Szlovénia*, Spanyolország és az Egyesült Királyság*; ezek többsége szerepel a megfigyelési listán. Az összes többi tagállam kevesebb mint 1 %-ot fordít, Magyarország és Olaszország kivételével, amelyek 1 %-on állnak. Olaszország és Spanyolország a kontrollcsoport tagjai. A lemaradás behozása érdekében talán ésszerűen remélhető, hogy a kormányok a GDP teljes 1 %-ával hozzájárulnak a kutatás-fejlesztéshez. Ideális esetben ezt az összeget az egyetemek és a kutatóintézetek javára kellene fordítani, ezzel segítve felépíteni hírnevüket és növelni jelenlétüket a globális tudományos közösségben. Jelenleg az EU-15-ök kormányainak ráfordításai nagyságrendileg 0,3 % és 0,4 % között vannak, míg az új tagállamok kormányai nagyságrendileg 0,5 % és 0,6 % között. Többet kellene és lehetne tenni, nem utolsósorban a klímaváltozás és a környezetszennyezés kutatásának fejlesztéséért.

5.9 Ami a magánszektorbeli kutatásra és fejlesztésre vonatkozó adókedvezményeket illeti, az EGSZB ezzel kapcsolatban már továbbította véleményét az Európai Bizottságnak (7). Az

(7) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Az adókedvezményeknek a K+F érdekében történő hatékonyabb felhasználása, HL C 10., 2008.1.15., 83. o.

EGSZB álláspontja szerint minden tagállamnak át kellene vennie a legjobb gyakorlatokat, és adóöztönzőket kellene bevezetnie a magánszektor kutatási-fejlesztési beruházásainak előmozdítása érdekében, különösen a kkv-k esetében.

5.10 Körkörös a viszony az oktatás, kutatás, innováció, műszaki tudás és foglalkoztatási trendek között. Egyfajta öngerjesztő folyamatként a nemzeti szinten rendelkezésre álló ismeretek és készségek összessége vonzza a külső befektetéseket, a tudástranszfert és a bevándorlást. Ennek a bázisnak a hiányában a képzett munkavállalók olyan tudáskörnyezetet keresnek, ahol megbecsülik készségeiket. Ez a kivándorlás és az agyelszívás ördögi köréhez vezethet.

5.11 A kutatási-fejlesztési politika vonatkozásában arra a következtetésre jutottunk, hogy sok tagállam közép- és felsőfokú oktatási rendszereit át kellene alakítani, és a kormányoknak növelniük kellene a kutatási-fejlesztési ráfordításokat. Nyilvánvaló összefüggés van a politikák hatékonysága és a foglalkoztatás, illetve termelékenység között, amit mind a megfigyelési lista, mind a kontrollcsoport eredményei megmutattak.

6. Verseny és innováció

6.1 Az Európai Bizottság közleménye három politikai intézkedést emel ki a verseny erősítésére. Ezek a következők: a hálózati iparágak liberalizációja és szabályozása, a versenypolitika és a belső piac kedvező hatásaiból származó előnyök.

6.2 A belső piaci előnyök közé tartozik az innováció ösztönzése, amelyet a külföldi konkurenciának való kitettség eredményez, a méretgazdaságosság a termelés terén, az elosztás és a nagyobb piacon elérhető marketing és a külföldi beruházások iránti nyitottságból adódó technológiai átadása.

6.3 Az EU tagállamai nem egyformán mutatkoztak vonzónak és nyitottnak a külföldi közvetlen beruházások számára. A technológiaátadás, a vezetési módszerek, a piaci jelenlét és a tőkebefektetés szempontjából a külföldi közvetlen beruházásokból nem részesülő tagállamok súlyos hátrányba kerülhetnek. Az Ernst & Young vonatkozó adatai azt mutatják, hogy az 1997 és 2006 közötti időszakban a projektek számát tekintve a következő 10 ország vonzotta a legtöbb külföldi közvetlen beruházót:

Egyesült Királyság	5 539	Franciaország	3 867
Németország	1 818	Spanyolország	1 315
Belgium	1 190	Lengyelország	1 046
Magyarország	1 026	Írország	884
Cseh Köztársaság	849	Oroszország	843

6.4 A külföldi tőke jelentős szerepet játszott az új tagállamok gazdasági növekedésében. Mivel a külföldi tőkékért folyó verseny a világ összes országa részéről – Indiát és Kínát is beleértve – egyre nő, az új tagállamoknak a jövőben a tudásalapú gazdaság útjára kell térniük, hogy garantálni tudják a növekedést és a munkahelyeket. Az ázsiai országok kiválóan szerepelnek a PISA-kompetenciateszteken, és egyetemeik százezerszámra ontják a felsőfokú alapképzést teljesítő és mesterfokozatú diplomásokat a tudományos és műszaki területeken.

6.5 A hálózati iparágak liberalizációja és szabályozása jelentős potenciállal bír az egész gazdaság számára a költségcsökkentés és a termelékenység javítása terén. E politikának három fázisa van: az első a privatizáció, a második a szabályozás – amelynek lehetővé kell tennie az újonnan piacra lépők számára az ott lévők kihívását –, és végül a harmadik a hálózatok és hálózati szolgáltatások közötti tulajdonjogi szétválasztás. A *belső gáz- és villamosenergia-piac létrehozása terén elért haladásról* szóló jelentésében (*) az Európai Bizottság a fogyasztók szolgáltatóváltásait alkalmazta a hatékony verseny mutatójaként. Ezt illusztrálja az alábbi táblázat:

Szolgáltatóváltás aránya			
		villamos energia	földgáz
Németország	nagyvállalkozások	41	(*)
	kkv-k	7	(*)
	háztartások	5	(*)
Franciaország	nagyvállalkozások	15	14
	háztartások	0	0
Spanyolország	nagyvállalkozások	25	60
	kkv-k	22	60
	háztartások	19	2
Egyesült Királyság	nagyvállalkozások	50+	85+
	kkv-k	50+	75+
	háztartások	48	47

(*) A földgázpiaci adatok Németország esetében nem állnak rendelkezésre.

A verseny általánosságban előrehaladottabb a megfigyelési lista néhány országában, bár Olaszország és Spanyolország is ért el haladást e téren.

(*) A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek: *Jelentés a belső gáz- és villamosenergia-piac létrehozása terén elért haladásról* – COM(2005) 568 végleges, 2005.11.15.

6.6 A versenypolitika végrehajtásának célja a hatékonyság és a termelékenység elősegítése ott, ahol az a fogyasztó javát szolgálja. Ez a politika nagymértékben összhangban van azzal az egyensúllyal, amelyet az EGSZB próbál fenntartani a saját belső struktúráját alkotó különböző csoportok érdekei között.

6.7 A közlemény arra a következtetésre jut, hogy a verseny kulcsfontosságú mind a termelékenység szintje, mind pedig növekedési ütem szempontjából. Szembetűnő, hogy a megfigyelési lista országai az EU legnyitottabb piaci. Ezek termelékenységi szintje, foglalkoztatási szintje és migráns munkavállalók iránti felvevőképesége a legmagasabb. Hibáznak azok a tagállamok, amelyek a versenytől való félelmük miatt akadályokat próbálnak felállítani gazdaságaik körül.

7. Átcsoportosításra irányuló politikák

7.1 Átcsoportosítás alatt az Európai Bizottság a termelési tényezők átcsoportosítását érti a hanyatló iparágakból és ágazatokból az emelkedő és növekvőben lévő iparágak és szektorok felé.

7.2 A közlemény központi tézise az, hogy amilyen mértékben a gazdasági növekedés a technológiai határok kiterjesztésén alapul, olyan mértékben van kitéve a gazdaság a szerkezetváltásnak. Az új csúcstechnológiai ágazatok jelentős piaci részesedéseket nyerhetnek a zsugorodó iparágak rovására. Új vállalkozások válhatnak jelentős szereplőkké, és szilárdan megtelepedett vállalkozások kényszerülhetnek arra, hogy alkalmazkodjanak vagy megszűnjenek.

7.3 Mivel a gazdaságnak mindenképpen szembe kell néznie a szerkezetváltással, a gazdaság alkalmazkodóképessége kulcsfontosságú azoknak az előnyöknek a maximális kihasználása szempontjából, amelyeket a technológiai váltás és a tudás mobilitása hoz magával. Ugyanakkor az Európai Bizottság úgy véli, hogy a tagállamok korlátozott kapacitással rendelkeznek a szükséges kiigazítások végrehajtásához, a munkaerő-piaci intézmények és a szabályozás által engedett csekély rugalmasság miatt.

7.4 A közlemény négy fő gazdaságpolitikai intézkedést javasol az erőforrások átcsoportosításának javítása érdekében: a piacra lépés megkönnyítését, az adminisztratív terhek csökkentését, a munkaerőpiac szabályozását, valamint a pénzpiacok integrációját.

7.5 A piacra való belépés megkönnyítése számos olyan területet foglal magában, amelyekről az EGSZB korábban már nyilatkozott véleményeiben. Ide tartoznak a cégalapítással kapcsolatos adminisztratív terhek, az új kkv-k támogatásának különböző formái, valamint a csőd eljárásra vonatkozó jogszabályok megváltoztatása. A pénzügyi eszközökhöz való hozzáférés és az egymással versengő piacokat eredményező versenypolitika fontos elemei az új vállalkozások alapítása által történő erőforrás-átcsoportosítás stratégiájának.

7.6 Miközben a nagy- és kisvállalkozások egyformán viselnek adminisztratív költségeket, a teher – kisebb méreteik miatt – sokkal nagyobb mértékben sújtja a kisvállalkozásokat. Az adminisztratív terhek csökkentése egyike az EU-s menetrendben megjelölt öt legfontosabb célnak, ugyanakkor a közlemény is elismeri, hogy a szabályozás és az adminisztratív költségek csökkentése nehéz feladat, mivel az intézkedések többségét specifikus okok miatt vezették be. „Céljuk a piaci hiányosságok korrekciója, a piaci résztvevők megővése, vagy a döntéshozók számára információk szolgáltatása”⁽⁹⁾. Számos uniós érintett érvelne amellett, hogy a szóban forgó szabályozások által alátámasztott szociális védelem a közösségi vívmányok egyik központi eleme. A hasonló szabályozások összeadódó hatása azonban még így is számottevő gazdasági költségekkel jár.

7.7 A brit székhelyű Jobb jogalkotás munkacsoport szerint – amelyet a Holland Központi Tervezési Iroda (CPB) tanulmánya is megerősít – e költségek a GDP 3-4 %-át tehetik ki⁽¹⁰⁾. A becslések alapján az adminisztratív terhekhez kapcsolódó költségek 25 %-os csökkentése az EU-ban első lépésben a valós GDP 1 %-os növekedését eredményezné. A hosszú távú hatások ennél is jelentősebbek lennének. E költségek csökkentése igen kívánatos cél, azonban nincs jele annak, hogy ebből a kezdeményezésből lesz valami. Mivel azonban az EU intézményei nagy figyelmet szentelnek a piaci hiányosságoknak, a hasonló törekvések sikere valószínűtlen. Az EGSZB – mivel a piaci résztvevőknek minden védelmet meg kíván adni – nem valószínű, hogy támogatná az adminisztratív terhek bármely jelentős mértékű csökkentését.

7.8 A munkaerő-piaci struktúrák jelentős hatással vannak a munkaerő átcsoportosítására. A piaci reformok termelékenységre és foglalkoztatásra tett hatása jelentősebb a rugalmas munkaerőpiacok esetében. Bár nem léteznek megbízható tanulmányok a munkaerőpiac rugalmasságáról, a megfigyelési listán szereplő országok foglalkoztatási szintjén bizonyosan lemérhető, hogy a foglalkoztatásra vonatkozó jogszabályaik mennyire képesek a szerkezetátalakításhoz való alkalmazkodásra.

7.9 A munkahelyek védelmét szolgáló jogszabályok az EU-ban érthető módon vitatottak. Az állandó szerződések nyújtotta védelem módosítása helyett sok tagállam inkább – párhuzamosan – ideiglenes munkaszerződéseket vezetett be. Az ideiglenes munkaszerződések fontos tényezőt jelentettek a 4. táblázatban ismertetett foglalkoztatási növekedés szempontjából. Bár az adatokból nem derül ki az aktuális teljes munkaidős foglalkoztatottság mértéke, a foglalkoztatás növekedésének mértéke biztató, és a strukturális munkanélküliség csökkenőben van.

7.10 Az átcsoportosítás optimalizálását szolgáló, kellően rugalmas munkaerő-piaci szabályozások esetében természetesen szükség van a piaci fennakadások enyhítésére is. Ezért az EGSZB sürgeti a tagállamokat, hogy alakítsanak ki ezzel párhuzamosan megfelelő kísérő politikákat. A rugalmas biztonság szerepe alapvető ebben a folyamatban. Forrásokat kell rendelkezésre bocsá-

tani annak érdekében, hogy az egész életen át tartó tanulás növelhesse az alkalmazkodóképességet és a foglalkoztathatóságot; a társadalombiztosítási rendszerek pedig ösztönözhesék a munkaerőpiacra való részvételt, és segíteniük kell az újbóli beilleszkedést; miközben a munkaerő-piaci politikáknak segíteniük kell az embereket a szerkezetátalakítások, illetve az új, biztonságos munkahelyek felé való átmenet során előforduló munka nélküli időszakok kezelésében. A hasonló politikák nélkülözhetetlenek, amennyiben a foglalkoztatás védelme fellazul.

7.11 Az átcsoportosítási politikák utolsó tényezője a pénzügyi piacok integrációja. Általában véve az EU pénzügyi rendszereinek nagyfokú szétőredezettsége a termelékenység és a foglalkoztatás gátjának tekinthető, különösen a kezdő vállalkozások vonatkozásában. E hiányosságokat a pénzügyi szolgáltatások irányelv orvosolja. A jelen véleménnyel párhuzamosan az EGSZB egy másik véleményt is kidolgoz a határokon átnyúló kockázati tőke-tevékenységről⁽¹¹⁾. A hatékony pénzügyi rendszer szerkezetátalakításban játszott szerepe az induló vállalkozások finanszírozásában mutatkozik meg a legeggyértelműbben.

8. Az államháztartás helyzetének javítása

8.1 Az 5. táblázat a tagállamok pénzügyeire vonatkozó Eurostat-adatokat tartalmazza. Az euróövezet 12 országában az államadósság átlagos mértéke a GDP 68,8 %-a, ami mind az EMU 60 %-os konvergencia-célkitűzését, mind pedig az EU-15-ök (63,0), illetve az EU-25-ök átlagát (61,9) felülmúlja. Általában a megfigyelési lista országainak adóssága a GDP 50 %-a alatt marad, sok esetben jelentős mértékben. Az egyetlen kivétel Ausztria* (61,7 %). Továbbá a megfigyelési lista összes országa csökkenteni tudta államadósságát az 1999 és 2006 közötti időszakban. A csökkentés mértéke Írországra*, Hollandiára* és Svédországra* különösen látványos volt. A kontrollcsoportból csak Spanyolország államadóssága van a GDP 50 %-a alatt, miután az ország az elmúlt időszakban látványos javulást ért el. Olaszország (106,8 %) és Görögország (95,3) a sereghajtók.

8.2 Az EU-15-ökben Belgium, Írország*, Spanyolország, Luxemburg, Hollandia*, Finnország*, Dánia* és Svédország* költségvetési mérlege pozitív. A többi országé negatív, a hiány azonban 3 % alatt marad, kivéve Olaszországot (-4,4 %) és Portugáliát (-3,9 %). Az új tagállamok közül Bulgária és Észtország* mérlege pozitív, míg Magyarország, Lengyelország és Szlovákia esetében a hiány 3 % fölött van. Ciprus és Szlovénia* csupán -1,2 %-os negatív mérleget mutatnak. A megfigyelési lista országai között az Egyesült Királyság, -2,7 %-kal, rossz úton halad. A kedvező gazdasági tevékenység éveiben elmulasztotta kiegyensúlyozni költségvetését, így vezető pozíciója veszélybe került. A kontrollcsoportban a spanyol teljesítmény emelkedik ki, míg Olaszország és Portugália megerősíti általánosan gyenge teljesítményét.

⁽⁹⁾ Európa termelékenységi határának elmozdítása – az EU 2007-es gazdasági felülvizsgálata, az Európai Bizottság Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatósága, 136. o.

⁽¹⁰⁾ Európa termelékenységi határának elmozdítása – az EU 2007-es gazdasági felülvizsgálata, az Európai Bizottság Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatósága, 137. o.

⁽¹¹⁾ A kockázati tőke-alapok határokon átvitelő befektetéseit korlátozó akadályok felszámolása (INT/404).

8.3 Az EU gazdaságáról kiadott éves jelentéseiben az EGSZB korábban is sürgette a szilárd államháztartási egyensúlyt. A megfigyelési lista és a kontrollcsoport országainak teljesítményét összevetve azt láthatjuk, hogy az államháztartás egyensúlya fontos komponense a tagállamok foglalkoztatási és termelékenységi teljesítményének.

8.4 A megfigyelési lista és a kontrollcsoport viszonylagos teljesítményét összevetve felmerült az adók hatásának kérdése is. Az EU adószabályozásáról 2005-ben kiadott Eurostat-jelentés azt mutatja, hogy az átlagos adóráta a GDP %-ában kifejezve az EU-27-ekben 39,6 %-ot tett ki. Ez mintegy tizenhárom százalékponttal magasabb, mint az USA vagy Japán rátái. Az OECD nem uniós tagországai között egyedül Új-Zéland rendelkezik 35 % fölötti tényleges adórátaival. Miután a tagállamok erőfeszítést tettek az adóterhek csökkentésére, a trend megfordult, és jelenleg az átlagos adóráta visszatért az 1995-ös szintre.

8.5 Az adóterhek tekintetében Svédország*, Dánia* és Finnország* szerepelnek az első öt között, Belgiummal és Franciaországgal együtt. Ausztria* és Szlovénia* a következő 5 között

szerepelnek, Olaszországgal együtt. Hollandia* és az Egyesült Királyság* a 12., illetve 13. helyen állnak. Csak Észtország* (22.) és Írország* (23.) élvez számottevően alacsony adószintet. A kontrollcsoportban az olasz adóterhek alacsonyabbak, vagy azonosak a megfigyelési csoport öt országával. Spanyolország, Portugália és Görögország alacsonyabb adóterhekkel rendelkezik, mint a megfigyelési lista országai, Írország és Észtország kivételével. Első látásra semmilyen érv nem szól amellet, hogy a kontrollcsoport országai túlzott adóterhektől szenvednének.

8.6 Az EU-ban magasabb az adószint, mint a versenytárs régiókban. A konkrét tagállami adórendszereket jelentős mértékben befolyásolja a szociális biztonságra fordított pénz. Tisztán közösségi szemszögből nézve nehéz az adócsökkentés mellett érvelni, miközben a vezető uniós gazdaságoknál tapasztalható a legmagasabb adószint. Ugyanakkor globális szemszögből szemlélve a versenytárs régiók adószintje alacsonyabb, és valószínűsíthető, hogy ez hozzájárul innovációjuk és vállalkozásaik magas szintjéhez.

Kelt Brüsszelben, 2008. szeptember 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS
